

ISSN 2410-2075

Науковий вісник

КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ
ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Серія: Педагогіка

Випуск 10

Кременець 2018

УДК 371

НЗ4 Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка
Серія: Педагогіка // [за заг. ред. Ломаковича А. М., Бенери В. Є.]. – Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018. – Вип. 10. – 213 с.

Зареєстровано Міністерством юстиції України, свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 21699-1599 ПР від 13.10.2015 р.

Науковий вісник внесений до Переліку наукових фахових видань України із педагогічних наук, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (наказ МОН України № 1328 від 21.12.2015 р.).

Науковий вісник індексується у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus International та Google Scholar.

Голова редакційної колегії

Ломакович А.М. професор, заслужений працівник народної освіти України, почесний академік Академії вищої школи НАПН України (КОГПА ім. Тараса Шевченка)

Заступник головного редактора

Бенера В.Є. доктор педагогічних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка)

Випускаючі редактори:

Дем'янчук О.Н. доктор педагогічних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Курач М.С. доктор педагогічних наук, доцент (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Голота Януш професор (ОНТ ім. Адама Хентніка, Остроленка, Польща);

Стронський Г.Й. доктор історичних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Васильюк В.М. доктор медичних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Ільєнко М.М. доктор біологічних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Янков А.В. кандидат філологічних наук, професор кафедри (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

Бенера В.Є. доктор педагогічних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Безносок О.О. кандидат педагогічних наук, професор (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Вихруш А.В. доктор педагогічних наук, професор (ТНЕУ);

Дороніна Т.О. доктор педагогічних наук, професор (Криворізький державний педагогічний університет);

Пашечко М.І. доктор технічних наук, професор (Люблін, Польща);

Плахотнік О.В. доктор педагогічних наук, професор (КНУ імені Тараса Шевченка);

Сейко Н.А. доктор педагогічних наук, професор (ЖДУ імені Івана Франка);

Спіров Красимір доктор наук, професор (Софійський технічний університет, Софія, Болгарія);

Цідило І.М. доктор педагогічних наук, доцент (ТНПУ імені Володимира Гнатюка);

Шевченко Г.П. доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля);

Шмит Анджей доктор наук, професор (Ольштин, Польща);

Літературний редактор:

Воляннюк І.О. кандидат філологічних наук, доцент (КОГПА ім. Тараса Шевченка);

Рекомендовано до друку Вченою радою КОГПА ім. Тараса Шевченка (протокол № 8 від 29.03.2018 р.).

У віснику подано науковий доробок відомих українських і зарубіжних учених із проблем сучасної педагогіки, навчання та виховання дітей і молоді в умовах реалізації новітніх освітніх програм, особистісно-професійної позиції педагога у новій парадигмі виховання тощо.

Результати наукових досліджень різних напрямів педагогічної науки можуть бути використані науковцями, аспірантами, педагогами та студентами.

Відповідальність за новизну і достовірність наведених результатів, коректність висловлювань несуть автори. Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів. Усі матеріали надруковані в авторській редакції.

Редакційна колегія прагне до покращення змісту та якості оформлення видання і буде вдячна авторам та читачам за висловлювання зауважень і побажань.

Веб-сайт : www.kogpi.edu.te.ua

Наукове видання розміщено у повному обсязі на WEB-сторінці видання <http://nv-kogpi.ucoz.ua> у мережі Інтернет та на сайті бібліотеки ім. В. Вернадського в розділі «Наукова періодика України».

Електронна скринька: ped_kgpi@ukr.net

© ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2018

©Автори статей, 2018

ВИЩА П

Бабій Н. І

ЦИФРОВ

Бенера В

ХУДОЖ

ДИСКУ

Близню

ТЕХНО

Доронів

ЯК ВІД

ОСВІТИ

Курач М

ПЕДА

ДИСЦИ

Кухтяк

«ІНФО

Lomako

DYNAL

PROSE

Онищ

ЗАКЛ

НА КУ

Тома

МАЙ

Федор

В УМ

Шве

МАЙ

ЛІН

ТЕО

Гала

З БО

АКА

Дом

МА

ДО

Дук

ЕК

ОР

Ко

ТЕ

Ко

Ш

ЗМІСТ

ВИЩА ШКОЛА	7
Бабій Н. В., Фурман О. А., Костюченко А. М. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	7
Бенера В. Є., Швець О. В. ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	17
Близнюк М. М. ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: АНАЛІЗ І ПРИНЦИПИ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ	29
Дороніна Т. О. РОЗГАЛУЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	41
Курач М. С., Ємець О. П. МЕТОД АНАЛІЗУ КОНКРЕТНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	48
Кухтяк О. Я. АНАЛІЗ ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»	59
Lomakovych Afanasiy. IMPLEMENTATION OF MODULE OBJECT-ORIENTED DYNAMIC EDUCATIONAL ENVIRONMENT MOODLE IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGH SCHOOL	69
Онищук І. А. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ТВОРЧОСТІ З ОРІЄНТАЦІЄЮ НА КУЛЬТУРУ САМОВИРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	78
Томашівська М. М. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ	87
Федорова Н. В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЛОГОПЕДА В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ	98
Швець О. В. КОНЦЕПТ «ПОЕТИЧНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ» В РУСЛІ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ СПАДЩИНИ С. РУСОВОЇ	110
ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	122
Галаган О. К. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОБОЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З БОТАНІКИ У КРЕМЕНЕЦЬКІЙ ОБЛАСНІЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЗА ОСТАННІ ДЕСЯТЬ РОКІВ	122
Доманюк О. М. КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ 5-7 РОКІВ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ	133
Дух О. І., Галаган О. К., Михалюк І. М. РЕАЛІЗАЦІЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ В ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	144
Кононко О. Л. ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОЇ СОВІСТІ В РАННЬОМУ ОНТОГЕНЕЗІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	152
Корнієнко С. М. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ РОДИНИ ТА ШКОЛИ У ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	162

Падалка О. І. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ПОЕТИЧНОГО СЛОВА	171
Фасолько Т. С. ВИХОВАННЯ САМОВПЕВНЕНОСТІ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ	178
ЗА РУБЕЖЕМ	187
Ломакович В. Я. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	187
Шевченко Жанна КАФЕДРАЛЬНИЙ СУПРОВІД ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА НА ФАКУЛЬТЕТІ СУСПІЛЬНИХ НАУК ВАРМІНСЬКО-МАЗУРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ПОЛЬЩА)	194
ОБГОВОРЮЄМО ПРОБЛЕМУ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	200
Ковальський А. В. ПРАВОСЛАВНА САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ПОДІЛЛЯ XVII - XVIII ст.	200
ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ	207
Багнюк А. Л. ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ: СВІТ ФЛОРИ	207
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	209
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК	212

HIGH SCH
 Babii N. V.,
 INFORMAT
 Benera V. Y
 LINGUISTI
 Blyznyuk I
 TECHNOL
 APPROAC
 Doronina
 OF SOCIA
 Kurach M
 PEDAGOG
 DISCIPLI
 Kuhtyak O
 «INFORM
 Lomakov
 DYNAMI
 PROCESS
 Onyshch
 VETERIN
 THE CU
 SUBJECT
 Tomashi
 FUTURE
 Fedorov
 SPEECH
 Shvets O
 EDUCA
 LINGUI
 THEOI
 Halaha
 PROGI
 PEDAC
 LAST
 Doma
 FUTU
 EXTRA
 Dukh
 YOUT
 ORGA
 Kono
 THEO
 Korn
 AND

УДК 811.112.2:504

к. пед. н., доц. Ломакович В. Я.
(ТНПУ імені Володимира Гнатюка)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розкривається поняття «екологічної компетенції» у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях; визначено її мету, види та структуру; вказано шляхи та принципи її формування; аналізується застосування компетентісного підходу при здійсненні екологічної освіти в Україні з метою формування екологічної свідомості на основі проектної методики та дослідно-пошукової діяльності студентів із застосуванням різних форм і методів роботи на заняттях німецької мови; визнано доцільність використання автентичних і вітчизняних навчально-методичних комплексів, які містять екологічну складову.

Ключові слова: екологічна компетенція, компетентісний підхід, екологічна свідомість, форми та методи роботи, метод проектів, концепція сталого розвитку.

FORMATION OF THE ENVIRONMENTAL COMPETENCE FOR STUDENTS AT GERMAN CLASSES

The article defines the concept of "ecological competence", its purpose, types and structure in Ukrainian and foreign studies. The ways and principles of its formation are described. The application of the competency-based approach in the implementation of ecological education in Ukraine with the purpose of forming the ecological consciousness on the basis of the project-based method and research students' activities and various forms and methods of work in German classes is analyzed. The expediency of authentic and domestic educational and methodological complexes usage, which contains an ecological component, is recognized.

Key words: ecological competence, competency-based approach, ecological consciousness, forms and methods of work, project-based method, concept of sustainable development.

Однією з національних стратегій нашої держави визнано Концепцію сталого розвитку суспільства, що потребує певних змін у свідомості та діяльності кожного громадянина, перебудови системи цінностей і співучасті у прийнятті рішень стосовно довкілля. Екологічна складова освіти для сталого розвитку, поруч з економічною та соціальною, має на меті формування екологічної компетентності різних верств населення. Це визнано актуальним завданням у Декларації Тисячоліття ООН, Стратегії ЄЕК ООН з освіти для сталого розвитку, Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та інших міжнародних і державних документах. Екологічна освіта має бути неперервною, міждисциплінарною, практико-орієнтованою, спрямованою на вирішення

проблем взаємодії довкілля і економічних потреб суспільства. Вона є базисом, основою освіти в інтересах сталого розвитку. Враховуючи світові тенденції розвитку екологічної освіти й освіти сталого розвитку (ОСР), найбільш перспективні й ефективні шляхи її модернізації, розробки нових освітніх підходів, варто вибудовувати національну систему освіти України. Доцільність використання компетентнісного підходу при формуванні екологічної компетенції молоді відповідає меті та завданням екологічної освіти. Сьогодні визначило компетентнісний підхід одним із передових напрямків оновлення та модернізації освіти в цілому і навчальних технологій зокрема. Загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань і способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності. Що стосується екологічної освіти, то екологічна компетентність стала визнаним у світі критерієм та інтегрованим показником її якості. Вивчення зарубіжного досвіду з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що формування екологічної компетенції може здійснюватись не лише у рамках науково-природничих, а й гуманітарних дисциплін, зокрема на уроках німецької мови.

Термін «екологічна компетентність» у вітчизняній екологічній освіті використовувався раніше, ніж почав розроблятися на науковому рівні. Як психолого-педагогічна категорія, екологічна компетентність стосується широкого спектру взаємодії особистості та навколишнього середовища. Водночас екологічна компетентність як особистісна характеристика – це здатність особистості приймати рішення і діяти у життєвих ситуаціях так, щоб завдавати довкіллю якомога меншої шкоди. Екологічна компетентність поєднує загальні ознаки поняття «компетентність», які конкретизуються й уточнюються поняттям «екологічна».

Проблемі компетентності фахівців присвячено праці В. Байденко, В. Болотова, Н. Бібік, О. Бондаря, А. Вербицького, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Овчарук, Дж. Равена, Ю. Татура, А. Хуторського та ін. У їхніх дослідженнях акцентується увага на тому, що компетентнісний підхід передбачає формування досвіду вирішення життєвих проблем, виконання соціальних ролей, при цьому в якості результату освіти розглядається не сума засвоєних знань, а здатність особистості діяти в конкретних ситуаціях.

Екологічну компетентність особистості та її розвиток досліджували такі українські педагоги та психологи як: О. Гуренкова, О. Колонькова, Л. Лук'янова, О. Максимович, О. Пруцакова, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко, А. Хрипунова, С. Шмалей та російські А. Макоєдова, Д. Єрмакова, А. Нестерова, О. Рогова. Німецькі учені Вольфганг Беєр, Гергард де Хаан, Карл Вернер Бранд, Герд Міхельзен, Оскар Негт та інші розглядали екологічну компетенцію як важливу складову екологічної освіти для сталого розвитку з перспектив різних дисциплін: педагогіки, психології та соціології.

Мета дослідження полягає у вивченні досвіду вітчизняних і німецьких педагогів, методистів із проблеми формування екологічної компетенції та екологічної свідомості на основі дослідно-пошукової, проектної діяльності студентів, застосування при цьому різних форм і методів роботи на практиці у процесі вивчення німецької мови як іноземної.

У вітчизняній науці дано визначення «екологічній компетентності» як психолого-педагогічній категорії життєвої компетентності, яка стосується

широкого спектру взаємодії особистості та навколишнього середовища. Водночас екологічна компетентність як особистісна характеристика – це здатність особистості приймати рішення і діяти у життєвих ситуаціях так, щоб завдавати довкіллю якомога меншої шкоди. Екологічна компетентність поєднує загальні ознаки поняття «компетентність», які конкретизуються й уточнюються поняттям «екологічна» [1, с. 123].

Вітчизняними науковцями проаналізовано визначення родового поняття «компетентності», встановлено різноманітність існування тлумачень поняття «компетентність» і поняття «компетенція», на відміну зарубіжним дослідженням, які їх не диференціюють. Підкреслюється практична, дієва сторона «компетенції» і особистісні ознаки (мотивація, якість, мотиваційно-вольові та інші) поняття «компетентності». За І. Зімньою, компетенції – це деякі внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми чи алгоритми дій, системи цінностей і ставлень), які згодом виявляються у компетентності людини як актуальні, діяльнісні прояви. С. Бондар визначає зв'язок компетентності та компетенції як загальної здатності, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Найзагальнішим визначенням екологічної компетентності можна вважати компетентність у сфері безпосередньої та опосередкованої взаємодії з природою. Відповідно ознака «екологічна» окреслює сферу повноважень, тобто відповідну компетенцію особистості. С. Глазачев розглядає екологічну спрямованість освіти як дидактичний феномен або своєрідну ситуацію навчальної діяльності, зумовлену не лише внесенням до змісту предмета «додаткової» екологічної інформації, але й якісним перетворенням самої пізнавальної діяльності, позиції суб'єкта у цьому процесі, що передбачає формування особистого ставлення до діяльності. Для цього належить створити умови для включення суб'єкта у цю діяльність або хоча б змоделювати цю включеність. Вітчизняними науковцями, зокрема С. Шмалей, дано визначення поняття «екологічної компетентності» школярів, а для студентів біологічних спеціальностей університету це було сформульовано Л. Титаренко. Екологічною компетентністю студентів вищих технічних навчальних закладів займалася Н. Черновол. У вітчизняних дослідженнях існують такі визначення екологічної компетентності: здатність особистості приймати рішення і діяти так, щоб завдавати довкіллю якомога меншої шкоди; здатність до ситуативної діяльності у побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в уміння приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля. Загалом екологічну компетентність можна визначити як набуте цілісне особистісне утворення, що у процесі самореалізації в усіх сферах буття виявляє здатність особистості самостійно, оперативну і ефективно мобілізувати знання і досвід задля виокремлення екологічних проблем чи відповідної життєвої ситуації, прийняття рішень і діяльність на основі пріоритету екологічних цінностей, усвідомленого почуття власної причетності до екологічних проблем і відповідальності за результати своїх дій і вчинків в інтересах особистої екологічної безпеки, практичного поліпшення стану навколишнього середовища та сталого розвитку [1, с. 123-126].

У дослідженнях німецьких науковців можна знайти визначення екологічної компетенції як компетенції, яка спрямована на розуміння взаємозв'язків між людиною та її довкіллям: вплив, який довкілля справляє на людину і водночас дія

людини на довкілля. По-перше, йдеться про засвоєння знань, які сприяють розпізнаванню зовнішнього та внутрішнього світу людини, її залежності від природи та навколишнього середовища, а також поєднання з нею. Ці знання містять теоретичні знання та практичні навички бережливого ставлення до людини та до довкілля. По-друге, вони унеможливають відчуження людини від природи. По-третє, екологічна компетенція містить розкриття сприйняття того, що відбувається у природі та поза її межами. У цьому сенсі вона означає ґрунтовну зміну світогляду, який спрямований на свідоме та бережливе ставлення до людини самої, предметів, речей, живих істот, що її оточують. По-четверте, екологічна компетенція включає розуміння взаємозв'язку між індустріальними виробничими процесами та їхніми соціально-психологічними наслідками.

Метою формування екологічної компетенції є не лише визначення негативних змін у навколишньому світі, їх емпіричного спостереження, а й уміння розпізнавати їхні причини та формулювати їх альтернативи. Вона не повинна спрямовуватись лише на зміну поведінки окремого індивіда. Звичайно, це є важливим для того, щоб запобігти шкоді природи, але також важливим є уміння ставити питання, чому певні процеси є взагалі можливими і яке політичне та структурне підґрунтя вони мають, як їх можна спрогнозувати. О. Негт позначає екологічну компетенцію як уміння людей бережливо обходитися з речами та іншими людьми. Він називає її вправлянням (тренуванням) наших знань на природі з метою усунення відчуження, яке виникає між людиною та природою.

Отже, на думку німецьких дослідників екологічна компетенція спрямована на процес пізнання, який приводить індивідуально, колективно, суспільно та соціально до змін свідомості, та нарешті до змін поведінки людини. Стає необхідним засвоєння екологічного дискурсу. Охорона довкілля є частиною екологічної компетенції, одночасно явищем суспільним, в якому перетинаються економічні, споживацькі, ціннісні інтереси та стиль життя. Велику роль відіграє підтримання плюралістичних структур (стосунки між різними класами) і справжнє занепокоєння про майбутнє Землі, природи, умов існування людей та інших живих істот. Знання, засвоєння та критика попередніх екологічних концепцій стають важливими для її подальшого формування. Визначається дискурс, який охоплює три діапазони тем: екологічний курс модернізації; дискурс ризиків/технологічний дискурс; дискурс сталого розвитку.

Екологічна компетенція розглядається німецькими ученими з перспектив різних дисциплін: педагогіки, психології та соціології. Питаннями передачі знань молоді займається педагогіка, проблемами відносин між людиною/суспільством і довкіллям/природою – переважно соціологія, психологічно соціальні аспекти є областю вивчення психології. Формуванню екологічної свідомості та екологічної поведінки передують знання про проблеми довкілля, їх причини і вплив на суспільство. Зв'язок між екологією та економікою, екологічною компетенцією і справедливістю та етикою – теми, які сприяють засвоєнню знань про екологічну компетенцію, на думку німецьких учених.

На основі вивчених вітчизняних матеріалів і зарубіжних досліджень можна стверджувати, що існує два види екологічної компетенції: повсякденно-побутова екологічна компетентність та професійна екологічна компетентність робітника чи службовця [2, с. 58].

Компетентні рішення у повсякденні та побуті можуть впливати на вирішення екологічних проблем будь-якого рівня. Однак компетентність виявляється лише у життєвих ситуаціях, що мають місце у найближчому докільлі і стосуються особистості безпосередньо. Поряд зі споживанням ресурсів кожна доросла людина впливає на докільля професійною діяльністю. Професій, що не впливають на стан докільля, немає. Різниця полягає лише в обсягах, характеристиках і способах впливу. Максимальне зменшення негативного впливу на докільля під час професійної діяльності є ознакою високого рівня професійної екологічної компетентності робітника чи службовця [2, с. 126-127].

На думку вітчизняних учених, основою екологічної компетентності, підґрунтям для її формування як цілісної якості, є відповідна інформація. У її структуру входять: знання, уміння і навички, які можна назвати загальнонавчальними або інтелектуальними, та соціально-комунікативні компоненти. Виділяють також аксіологічний (ціннісний) складник. Відповідно до специфіки поняття «екологічна компетентність» її компоненти набувають такого змістового наповнення:

- інформативний компонент (знання причин провідних глобальних, регіональних екологічних проблем, їх проявів на місцевому рівні, можливих наслідків різного рівня - для планети загалом і для власного добробуту та здоров'я; вміння виявляти екологічний контекст ситуацій безпосередньої та опосередкованої взаємодії з природою);

- емоційно-ціннісний (визнання універсальної цінності природи, позитивна емоційна налаштованість на взаємодію з природою, почуття особистої причетності до екологічних проблем);

- поведінково-діяльнісний (досвід дотримання правил поведінки у природі та природоохоронної діяльності, готовність до самообмеження та досвід ресурсоощадження).

Розуміння необхідності формування екологічної компетентності пов'язане з такими чинниками - гармонізація взаємодії людини і природи, екологічна освіта і компетентісно орієнтована освіта. Збалансованість суспільного розвитку вимагає змін у свідомості громадян і тому неможлива без відповідної освіти і науки. Принцип міждисциплінарності та екологізація усіх навчальних дисциплін, програм покладені в основу всієї екологічної освіти в Німеччині. Це дозволяє формувати екологічну компетенцію при вивченні різних предметів, як природничого, так і гуманітарного циклів. Введення екологічних тем у різні шкільні предмети сприяє засвоєнню учнями інформації, що стосується повсякденно-побутового рівня та усвідомлення особистістю власної причетності до екологічних проблем. Учні не тільки усвідомлюють характер і обсяг власного впливу на докільля, а й вчаться діяти так, щоб мінімізувати свій негативний вплив на нього. Визначено найбільш загальні теми, які б могли сприяти цим знанням: забруднення водоймищ, спричинені людською діяльністю природні катастрофи, зміна клімату, забруднення повітря, вміст хімічних речовин у продуктах харчування та промислових виробках, природні катастрофи, такі як землетруси та повені, збільшення сміття, забруднення докільля через сільськогосподарську діяльність, видобування корисних копалин, генетично змінені продукти, втрата рідкісних видів рослин і тварин, проблеми урбанізації, проблеми індивідуального транспорту, споживацька поведінка людей, акустичне забруднення докільля. Вивчення запропонованих тем здійснюється в процесі викладання різних

дисциплін з урахуванням їхньої специфіки. Важлива умова успішного формування екологічної компетентності учнів – це набуття не лише теоретичних знань, а й практичне їх застосування, використання форм і методів педагогічного впливу, що охоплюють експеримент і пошук, розвивають аналітичні та інтелектуальні уміння, здатність критично осмислювати явища, інформацію та досвід, знаходити й обґрунтовувати варіанти вирішення життєвих ситуацій.

Необхідно підкреслити, що актуальність питань захисту навколишнього середовища, різноманітні фактичні матеріали забезпечують використання різноманітних форм і методів роботи на практичних заняттях з іноземної мови, а саме:

1) завдання, спрямовані на розвиток критичного мислення студентів: проектна робота, симуляції, ситуативне навчання, складання MindMap, ведення екологічних дискурсів, виступи з доповіддю на екологічну тематику, написання творів на задану екологічну тему, придумування заголовків до текстів, малюнків, аналіз екологічної реклами, рольові ігри;

2) завдання, спрямовані на діагностику екологічної освіченості студентів і розширення їх ерудиції: укладання списків екологічних проблем в Україні, тестування студентів на предмет усвідомлення їх особистісного негативного впливу на природу, виконання завдань на формування навичок читання на базі різноманітних текстів до теми «Екологія», реферування таких текстів, переклад і переказ їх за допомогою ключових слів, розвиток навичок говоріння за допомогою коментування малюнків, плакатів, фото на екологічну тематику, пошук еквівалентів екологічних термінів рідною мовою. Такі види робіт забирають більше часу на їх підготовку, але дають позитивні результати.

Ми погоджуємося з думкою німецьких методистів [4, с. 136-138], що метод проектів є особливою формою проведення заняття з іноземної мови. Він враховує диференційований підхід, створює комфортне навчальне середовище, підвищує ефективність процесу засвоєння та застосування знань, формує особистісний досвід. Оскільки він базується на свідомій діяльності проектування власного дослідження, то повинен стати обов'язковою частиною екологічної освіти молоді.

Варто відмітити, що новітні підручники з німецької мови видавництва Klett, Hueber, Cornelsen, а також деякі вітчизняні пропонують вивчення екологічних тем для різних рівнів мовних знань учнів і студентів. З метою забезпечення неперервної екологічної освіти така тематика включена методистами частково навіть на початковому етапі вивчення німецької мови. В рамках програми з практичного курсу німецької мови для підготовки бакалаврів педагогічних вузів пропонується вивчення тем, які охоплюють такі блоки: «Людина», «Сучасне життя», «Німецькомовні країни та Україна», «Професія учителя». Вивчення будь-якої із цих тем пов'язане із впливом людини на довкілля. На нашу думку, є важливим є обговорення таких екологічних питань: екологічне харчування, екологічне житло, збереження різноманіття біологічних видів, проблеми міста, урбанізація та її наслідки, здоровий спосіб життя, екотуризм, екомобільність, створення рекреаційних зон і заповідників, політична освіченість та активна позиція молоді. На середньому та завершальному етапі вивчення іноземної мови пропонуємо опрацювання таких тем: забруднення водоймищ, повітря, ґрунтів, винищення лісів, спустошення природних ресурсів, «озонові діри» в атмосфері, парниковий ефект, порушення біосфери. При цьому варто використовувати різноманітні аудіо- та відеоматеріали, а результат може бути представлений

презентацією чи підготовленим проектом. Кінцевою метою заняття є залучення студентів до екологічної діяльності з певної екологічної проблеми, їх участь в екологічних акціях, усвідомлення особистісної співучасті у вирішенні проблеми на місцевому рівні, що є їх особистим внеском у вирішення загальної екологічної кризи планети.

Отже проведене нами дослідження дає змогу стверджувати:

1. Формування екологічної компетенції можливе не лише у рамках дисциплін науково-природничого циклу, а й гуманітарного, зокрема на заняттях німецької мови.

2. Завдяки екологічній спрямованості освіти до предмету вноситься «додаткова» екологічна інформація, яка сприяє якісному перетворенню пізнавальної діяльності учнів та формує особистісне ставлення їх до навколишнього середовища.

3. Найбільш сприятливим методом роботи на занятті з іноземної мови, який розвиває критичне мислення, самостійність, відповідальність, активну громадянську позицію, є метод проектів.

4. Сучасні автентичні та вітчизняні підручники, які містять екологічні теми, забезпечують неперервність екологічної освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О. І. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науково-методичний посібник для вчителів / Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін. за ред. О. І. Бондаря. – Херсон : Грінь Д. С., 2015. – 228 с.

2. de Haan G. Gestaltungskompetenz als Kompetenzkonzept für Bildung für nachhaltige Entwicklung / G. de Haan. – In: Bormann I.: Kompetenz der Bildung für nachhaltige Entwicklung, Wiesbaden, 2008, S. 243.

3. Rainer E. Wicke. Aktiv und kreativ lernen. Projektorientierte Spracharbeit im Unterricht / E. Wicke Rainer: Deutsch als Fremdsprache. Max Hueber Verlag, 2004, Ismaning, Deutschland. S. 207.

4. Zeuner Ch. Politische Partizipation durch gesellschaftliche Kompetenz: Curriculumentwicklung für die politische Grundbildung. Ökologische Kompetenz: Socrates-Programm Projekt zur Länderübergreifenden Zusammenarbeit, Grundtvig 1/ [Christine Zeuner, Petra Mundt, Birger Steen Nielsen Kurt, Aagaard Nielsen]. – Universität Flensburg, 2005. – S. 101-108.

walentajn@gmail.com

Рецензент: д. пед. н., доц. Цідило І. М.